

RIJEKA - PILSĒTAS GIDS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

This work is licensed under Attribution-ShareAlike 4.0 International. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

PILSĒTA, KURA PLŪST

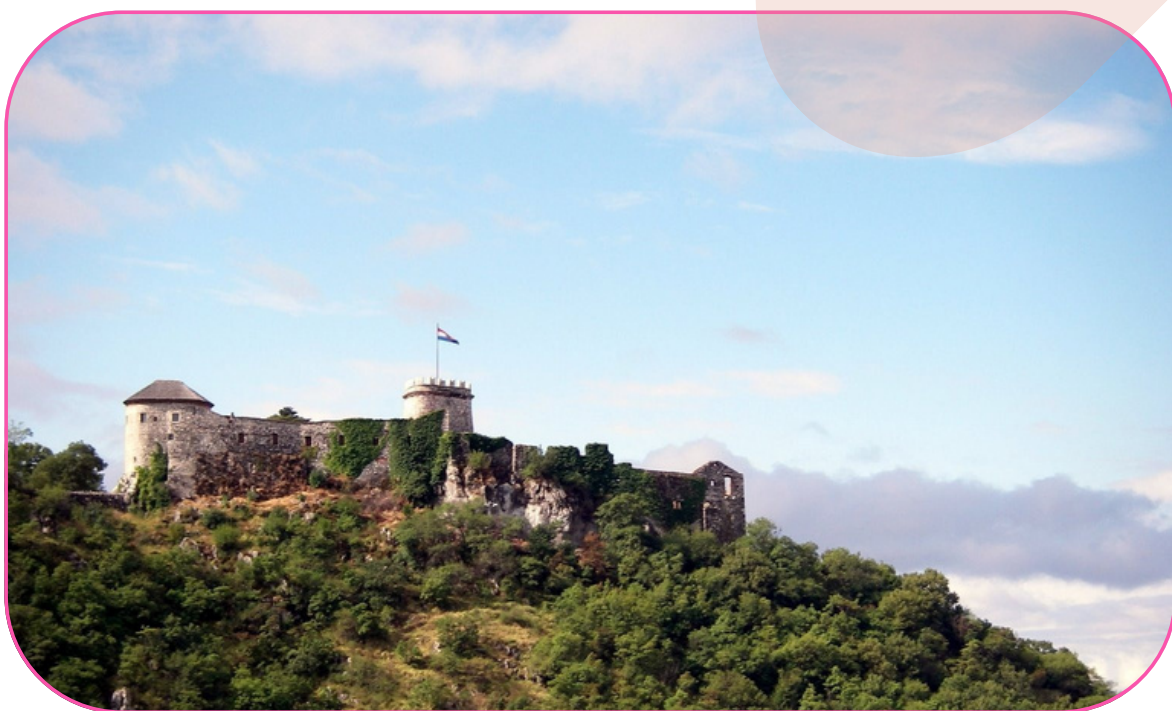
Rijeka, Itālijas Fiume (upe), ir Horvātijas galvenā osta, rūpniecības, tirdzniecības un kultūras centrs Horvātijas rietumos.

Rijekā pēc 2021. gada datiem dzīvo 108 622 cilvēki. Rijeka atrodas Kvarnerā (Adrijas jūras līcī), taču to no trim pusēm ieskauj kalni un tā atrodas Rječinas upes grīvā. Nosaukums Rijeka tiek tulkots kā "upe".

Papildus horvātu un itāļu valodām pilsētā ir arī savs unikāls venēciešu valodas dialekts - fīmaņu valoda, kurā runā aptuveni 20 000 vietējo itāļu, horvātu un citu minoritāšu. Vēsturiski fjūmāņu valoda kalpoja kā galvenā "mēle" starp daudzajām etniskajām grupām, kas apdzīvo daudznacionālo ostas pilsētu.

Nosaukums, kas datējams ar 13. gadsimtu, attiecas uz Rječina upi, kas ietek Kvarnerā. Rječina bija viens no iemesliem, kāpēc šī teritorija tika apdzīvota jau pirms romiešu laikiem - tā nodrošināja gan ūdeni dzīvībai, gan patvērumu liburnu - ilīriešu cilts, kas bija slavena ar savām jūrnieku prasmēm, - kuģiem.

Turpmākajos gadsimtos pilsēta vairākkārt mainīja valdniekus: šeit valdīja austrieši, franči, itāļi, ungāri un venēcieši, un katrs no viņiem atstāja savas pēdas.

Viens no ietekmīgākajiem pilsētas attīstībai bija austriešu periods. Liela daļa pilsētas arhitektūras atgādina Centrāleiropas arhitektūru, jo to cēla tie paši cilvēki. Hābsburgu laikā Rijeka bija savienota ar Vīni un Budapeštu ar autoceļiem un dzelzceļu, un tā uzplauka. Šie transporta savienojumi ievērojami veicināja Rijekas kā rūpnieciskas pilsētas attīstību kopš 18. gadsimta otrās puses. Pateicoties Rijekas stratēģiskajam stāvoklim, Austroungārija izveidoja vienu no impērijas noslogotākajām ostām Rijekā, kas mūsdienās ir trešā lielākā pilsēta Horvātijā. Tās ekonomika lielā mērā ir atkarīga no kuģu būves un jūras transporta.

Viss bija labi, līdz 1918. gadā itāļu karaspēks ieņēma Rijeku un nosauca to par Fiume. Saskaņā ar 1920. gada Rapallas līgumu tai tika piešķirta neatkarība, bet tā pastāvēja tikai līdz 1924. gadam. Romas līgums sadalīja Rijeku, nododot teritoriju uz rietumiem no upes Itālijai, bet pārējo teritoriju - Serbijas, Horvātijas un Slovēnijas karalistei. Pēc tam, kad 1942. gadā pilsētu atbrīvoja Tito partizāni, tā kļuva par daļu no pēckara Dienvidslāvijas. Tajā joprojām dzīvo ievērojama itāļu minoritāte.

Rijekas ģerbonī ir divgalvains ērglis, kas ar vienu kāju stāv uz klints, bet ar otru - uz kuģa, no kura iztek ūdens. Zem tā ir uzrakstīts arī devīze "INDEFICIENTER", kas nozīmē "neizsmeļams".

KULTŪRA – PANKROKA PILSĒTA

Savas sarežģītās vēstures dēļ Rijeka ir atvērta, toleranta un daudzveidīga pilsēta. Lai gan Rijeka jau izsenis sevi ir identificējusi ar kuģu būves, tabakas un papīra rūpniecību, tā ir arī viena no kultūras ziņā daudzveidīgākajām pilsētām Horvātijā ar spēcīgu alternatīvo kultūru, un 2020. gadā tā tika pasludināta par Eiropas kultūras galvaspilsētu.

Interesants fakts par Rijeku - tā kalpoja par horvātu pankroka dzimšanas vietu! Patiesībā sociālistiskās Dienvidslāvijas laikā, kad valstī pastāvēja vienpartijas sistēma, kas ne pārāk labprāt importēja pankroku un tamlīdzīgas Rietumu tendences, un tikai dažus mēnešus pēc tam, kad Sex Pistols izdeva albumu "Anarchy in the UK", grupa no Rijekas ar nosaukumu Parafi rīkoja vienu no pirmajiem oficiālajiem pankkoncertiem komunistu pārvaldītajā Eiropā. Šajā pilsētā vēlāk radās daudzas postpanka, elektro-popa, roka un indie grupas.

ARHITEKTŪRA RIJEKĀ

Rijeka savulaik bija Austroungārijas impērijas galvenā osta, un tās arhitektūras mantojums ir labi saglabājies. Tagad varenajās austriešu ēkās atrodas arī galerijas, kafejnīcas un modernie restorāni, un to skaits vēl pieaugs. Novecojušās ostas telpas un sabrukušās rūpnīcas ir iecerēts pārveidot par mākslas un kultūras centriem.

Ploech pils

Gubernatora pils

Horvātijas Nacionālais teātris
Ivan pl. Zajc

Modeļu pils

ĒDIENS - RIJEKAS GARŠAS

Galvenais pilsētas tirgus arī ir arhitektūras dārgums un viena no populārākajām vietām Rijekas pilsētā, kur vietējie iedzīvotāji iepērkas. Šeit var iegādāties svaigus augļus un dārzeņus, gaļu un zivis, vietējā ražojuma eļļas un medu, kā arī pašu audzētus ziedus. Tirgus ir sadalīts iekštelpu un āra zonās. Tirgus iekšpusē jūs atradīsiet lielu gaļas, zivju un jūras velšu izvēli. Rijekas zivju tirgus ir viens no skaistākajiem zivju tirgiem, kas rotāts ar jūras floras un faunas motīviem. Slavenais Venēcijas tēlnieks Urbano Bottasso (Urbano Bottasso) veidojis akmens dekorus un iespaidīgo ēku ar strūklakām zivju tirgus iekšpusē, zivju tirdzniecības galdiem no silti pelēka Istrijas akmens, ar kapitējiem un bagātīgiem ornamentiem uz fasādes, kas attēlo zivis un krabjus.

Tirgū ir daudz ēdienu, kas raksturīgi Rijekai un Kvarneras reģiona salām, piemēram:

- Lielisku jēra gaļu un sieru no Kresas un Pāgas;
- Krka salas mājražotāju makaroni šurlice - makaronu veids, ko gatavo, aptinot mīklu ap adāmadatu;
- Savvaļas spargēļi - izcils gardums, kas ievākts savvaļā, tiem ir spēcīgāka un nedaudz rūgtāka garša, tos tradicionāli pievieno fritātēm, risotto un zupām;
- Lielī, saldi ķirši (trešnje) un lieliskas kvalitātes kastāņi (maruni) no Lovranas;
- Kvarner scampi - lielie garneļi, kas ir diezgan dārgi, bet ir īsts gardums;
- Vietējās trifeles un vietējais liellopu veids, ko sauc par boškarin Istrijā, reģionā, kas ir ļoti līdzīgs Toskānai un Provansai.

TRADĪCIJAS - KARNEVĀLS

Vietējie saka, ka Rijekā ir pieci gadalaiki - pavasaris, vasara, rudens, ziema un KARNEVĀLS! Karnevāls (katru gadu pirms Lielā gavēņa) ir kas vairāk nekā tikai svētku diena - tas ir jautrs un krāsains laiks, kas ilgst no Jaunā gada līdz Pelnu trešdienai. Tas ir lielisks krāsu, tradīciju, skaļas mūzikas, konfeti, tērpu, deju, jautru cilvēku, smieklu, ballīšu, gājienu, garšīgu ēdienu un jautras izklaides apvienojums. Tas ir piepildīts ar senām un iemīļotām tradīcijām, kas aizdzen ļaunos garus un sagatavo pilsētu gaišākai nākotnei. Tas ir gada laiks, kad varat ļauties un kļūt par to, kas vēlaties būt.

Rijekas karnevāls ir viens no atzītākajiem un lielākajiem karnevāliem Eiropā, un tiek uzskatīts par vienu no desmit labākajiem pasākumiem Eiropā. Sunday Times pat iekļāva Rijekas karnevālu starp 24 eksotiskākajiem pasākumiem pasaulē! Tas tika izveidots 1982. gadā, kad tajā piedalījās tikai trīs grupas ("Lako čemo", "Pehinarski feštari" un "Halubajski zvončari"), un kopš tā laika tas ir kļuvis par lielāko karnevālu Horvātijā ar 100 līdz 140 grupām un 150 000 apmeklētāju.

Pirms karnevāla Rijekas mērs simbolisko pilsētas atslēgu nodod Meštaram Toni, kurš karnevāla sezonas laikā kļūst par pilsētas "mēru". Tajā pašā dienā tiek ievēlēta karnevāla karaliene. Galvenais karnevāla gājiens notiek pēdējā svētdienā pirms Pelnu trešdienas visas dienas garumā. Halubajski zvončari ir aitu ādās tērptu vīru grupa, kas zvana ar pie jostas piesietiem zvaniem, lai aizdzītu ļaunos garus. Viņu iespaidīgais priekšnesums un maskas ir pirmšķirīgs tūrisma objekts, un kopā ar citām zvončari grupām no Kastavas apgabala 2009. gadā tās tika iekļautas UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Pēc karnevāla, bet tajā pašā vakarā notiek pasākums, ko sauc par Pustas dedzināšanu. Pusts ir lelle, ko parasti sauc kāda politiķa vārdā, un lelli vaino par visu slikto, kas noticis iepriekšējā gadā. Rijekas ostā kāds runasvīrs nolasa visus viņa grēkus, un lelli aizved uz jūru un tur sadedzina.

INTERESANTI FAKTI PAR RIJEKU

Torpēdas šūpulis

Pasaulē pirmo moderno torpēdu izstrādāja Rijekā. To paveica angļu inženieris Roberts Vaitheds un Austroungārijas jūras spēku virsnieks Džovanni Lupis 1860. gados.

Playboy stāvoklis

Pēc Pirmā pasaules kara gubernatora pili ieņēma itāļu dzejnieks, plebojs un ultranacionālists Gabriele D'Annuncio ar tikai 300 brīvprātīgajiem. D'Annuncio iebruka Rijekā un pieprasīja to par savu, līdz 17 mēnešus vēlāk Itālijas flote bombardēja pilsētu, lai izspiestu D'Annuncio ārā.

Slīpais tornis

Ikviens zina par Pizas torni, taču Rijekā ir mazāks, bet līdzīgs tornis - Aptuveni tajā pašā laikā 1300. gados celtā Debesbraukšanas baznīca varbūt nav tik iespaidīga, bet sliecas kādus 40 cm no tās pamatnes. Jūs to atradīsit pilsētas centrā.

Pasaka par Ņujorku

Ņujorkas pilsētas ilggadējais mērs Fiorello La Guardia, kas tiek uzskatīts par vienu no izcilākajiem amatā, daļu no saviem darba gadiem pavadīja Rijekā kā administrators. Viņa vecāki iepazinās un apprecējās Triestē. Deviņdesmito gadu sākumā, būdams jauns vīrietis, viņš strādāja Budapeštā, Triestē un Rijekā.

Leģenda par Titāniku

Ikviens zina tragisko stāstu par "Titāniku" un slaveno kuģi "Carpathia", kas tajā naktī izglāba simtiem upuru. Carpathia kuģoja no Rijekas uz Ņujorku, veica savu varoņdarbu, nogādāja salstošos, izdzīvojušos uz Ņujorku un pēc tam atgriezās Horvātijā. Uz kuģa atradās 18 gadus vecais viesmīlis Josip Car no Crikvenicas, kurš bija palīdzējis glābšanas darbos un kā piemiņu bija paturējis vienu no glābšanas vestēm. Pēc vairākiem gadiem viņš to uzdāvināja pilsētai. Šodien tā ir izstādīta Horvātijas piekrastes jūrniecības un vēstures muzejā gubernatora pilī, un tā ir viena no piecām apstiprinātajām oriģinālajām glābšanas vestēm no "Titānika" un vienīgā pastāvīgā ekspozīcijā Eiropā.

Professor Balthazar

Animētais varonis, Profesors Baltazars ir viens no visplašāk atzītajiem Horvātijā veidotajiem filmu varoņiem – to mīl bērni no visas pasaules. Taču nav tik plaši zināms, ka šīs kulta karikatūras tapšanā Rijeka kalpoja par iedvesmu filmēšanas laukumam.

Šta da?

Cilvēki no Rijekas parasti ir viegli atpazīstami visā Horvātijā, galvenokārt pateicoties divām vietējo iedzīvotāju lietotajām frāzēm: Šta da? ("Ko Tu neteiksi!") un Bo! ("skaidrs").

RESOURCES

<https://www.inyourpocket.com/rijeka/history>

<https://www.timeout.com/croatia/things-to-do/rijeka-overview>

<https://www.croatiatraveller.com/Kvarner/Rijeka.htm>

<https://www.timeout.com/croatia/travel/rijeka-today-a-cultural-guide> https://en.wikipedia.org/wiki/Rijeka_Carnival

<https://visitviskovo.hr/en/what-to-do/halubajski-zvoncari-bell-ringers/> <https://www.carnivaland.net/rijeka-carnival/>

<https://www.timeout.com/croatia/news/10-things-you-didnt-know-about-rijeka-070622>

https://www.botelmarina.com/en/photo/album/the_belly_of_the_city_-_rijekas_market_83/

<https://www.inyourpocket.com/rijeka/Local-Flavour/Local-Dishes>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

This work is licensed under Attribution-ShareAlike 4.0 International. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>